

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 29ης Μαρτίου 2012*

«Δημόσιες συμβάσεις — Οδηγία 2004/18/ΕΚ — Διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων — Προκήρυξη κλειστού διαγωνισμού — Αξιολόγηση των προσφορών — Αιτήσεις της αναθέτουσας αρχής με αντικείμενο τη διευκρίνιση της προσφοράς — Προϋποθέσεις»

Στην υπόθεση C-599/10,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, την οποία υπέβαλε το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Σλοβακία) με απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Δεκεμβρίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

SAG ELV Slovensko a.s.,

FELA Management AG,

ASCOM (Schweiz) AG,

Asseco Central Europe a.s.,

TESLA Stropkov a.s.,

Autostrade per l'Italia SpA,

EFKON AG,

Stalexport Autostrady SA

κατά

Úrad pre verejné obstarávanie,

παρισταμένης της

Národná dial'ničná spoločnosť a.s.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, A. Prechal, K. Schieman, C. Toader και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

* Γλώσσα διαδικασίας: η σλοβακική.

γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Δεκεμβρίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι SAG ELV Slovensko a.s., FELA Management AG, ASCOM (Schweiz) AG, Asseco Central Europe a.s. και TESLA Stropkov a.s., εκπροσωπούμενες από τους R. Gorej, L. Vojčík και O. Gajdošech, avocats,
- οι Autostrade per l'Italia SpA, EFKON AG και Stalexport Autostrady SA, εκπροσωπούμενες από τους L. Poloma και G. M. Roberti, avocats,
- η Úrad pre verejné obstarávanie, εκπροσωπούμενη από τη B. Šimorová,
- η Národná diaľničná spoločnosť a.s., εκπροσωπούμενη από την D. Nemčíková και τον J. Čorba, advokát,
- η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη B. Ricziová,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους C. Zadra και A. Tokár,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2, 51 και 55 της οδηγίας 2004/18/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών (ΕΕ L 134, σ. 114).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Úrad pre verejné obstarávanie (υπηρεσίας δημοσίων συμβάσεων, στο εξής: Úrad) και, αφετέρου, επιχειρήσεων που αποκλείστηκαν από τη διαδικασία υποβολής προσφορών που προκηρύχθηκε κατά τη διάρκεια του 2007 από τη Národná diaľničná spoločnosť a.s. (στο εξής: NDS), εμπορική εταιρία ελεγχόμενη κατά 100 % από το Σλοβακικό Δημόσιο, και η οποία είχε ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών είσπραξης διοδίων στους αυτοκινητόδρομους και σε άλλους δρόμους.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/18 προβλέπει τα εξής:

«Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφάνεια.»

- 4 Το τμήμα 2 του κεφαλαίου VII του τίτλου II της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κριτήρια ποιοτικής επιλογής», περιλαμβάνει το άρθρο 51 που έχει ως εξής:

«Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί τους οικονομικούς φορείς να συμπληρώνουν ή να διευκρινίζουν τα πιστοποιητικά και έγγραφα που υπέβαλαν κατ' εφαρμογή των άρθρων 45 έως 50.»

- 5 Το τμήμα 3 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Ανάθεση της σύμβασης», περιλαμβάνει το άρθρο 55 που προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Εάν, για δεδομένη σύμβαση, οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με το αντικείμενό της, η αναθέτουσα αρχή, πριν να απορρίψει τις προσφορές αυτές, ζητά γραπτώς τις διευκρινίσεις για τη σύνθεση της προσφοράς τις οποίες τυχόν κρίνει σκόπιμες.

Οι διευκρινίσεις αυτές μπορούν να αφορούν ιδίως:

- α) τον οικονομικό χαρακτήρα της μεθόδου δομικής κατασκευής, της μεθόδου κατασκευής των προϊόντων ή της παροχής των υπηρεσιών·
- β) τις επιλεγείσες τεχνικές λύσεις ή/και τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων για την εκτέλεση του έργου, την προμήθεια των προϊόντων ή την παροχή των υπηρεσιών·
- γ) την πρωτοτυπία του έργου, των προμηθειών ή των υπηρεσιών, που προτείνει ο προσφέρων·
- δ) την τήρηση των διατάξεων περί προστασίας της εργασίας και των συνθηκών εργασίας που ισχύουν στον τόπο εκτέλεσης της παροχής·
- ε) την ενδεχόμενη χορήγηση κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα.

2. Η αναθέτουσα αρχή ελέγχει, σε συνεννόηση με τον προσφέροντα, τη σύνθεση της προσφοράς βάσει των παρασχεθέντων δικαιολογητικών.

[...]»

Το εθνικό δίκαιο

- 6 Όπως προκύπτει από την αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, ο νόμος 25/2006 για τις δημόσιες συμβάσεις, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο, περιλάμβανε το άρθρο 42, με τον τίτλο «Διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών», το οποίο είχε ως εξής:

«1) Η αξιολόγηση των προσφορών από την επιτροπή διενεργείται κεκλεισμένων των θυρών. Η επιτροπή αξιολογεί τις προσφορές λαμβάνοντας υπόψη την τήρηση των όρων που έχει θέσει η αναθέτουσα αρχή ή ο αναθέτων φορέας σε σχέση με το αντικείμενο της σύμβασεως και αποκλείει τις προσφορές που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις τις οποίες προβλέπει η προκήρυξη του δημόσιου διαγωνισμού ή η πρόσκληση υποβολής προσφορών ή η συγγραφή υποχρεώσεων. [...]

Η επιτροπή αξιολογεί τις προσφορές που περιέχουν εναλλακτικές λύσεις σύμφωνα με το άρθρο 37, παράγραφος 3.

2) Η επιτροπή αξιολόγησης μπορεί να ζητήσει εγγράφως από τους προσφέροντες διευκρινίσεις όσον αφορά την προσφορά τους. Εντούτοις, δεν μπορεί να καλέσει τον προσφέροντα να τροποποιήσει την προσφορά του κατά τρόπον ώστε αυτή να ευνοηθεί, ούτε να δεχθεί ανάλογη τροποποίηση της προσφοράς.

3) Εάν το προτεινόμενο τίμημα της προσφοράς είναι ασυνήθιστα χαμηλό, η επιτροπή αξιολόγησης ζητεί εγγράφως από τους προσφέροντες να παράσχουν διευκρινίσεις συναφώς. Η αίτηση αποσκοπεί στην παροχή διευκρινίσεων για τη σύνθεση της προσφοράς τις οποίες η επιτροπή αξιολόγησης κρίνει σκόπιμες, και ειδικότερα:

- a) τον οικονομικό χαρακτήρα της μεθόδου δομικής κατασκευής, της μεθόδου παρασκευής των προϊόντων ή της παροχής των υπηρεσιών·
- b) την επιλεγείσα τεχνική λύση ή/και τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων για την προμήθεια των προϊόντων, την εκτέλεση των οικοδομικών έργων ή την παροχή των υπηρεσιών·
- c) την πρωτοτυπία των προμηθειών, του οικοδομικού έργου ή των υπηρεσιών που προτείνει ο προσφέρων·
- d) την τήρηση της νομοθεσίας περί προστασίας της εργασίας και των συνθηκών εργασίας που ισχύουν στον τόπο προμήθειας των προϊόντων, εκτέλεσης των οικοδομικών έργων ή παροχής των υπηρεσιών·
- e) την ενδεχόμενη χορήγηση κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα.

4) Η επιτροπή συνεκτιμά τις διευκρινίσεις σε σχέση με την προσφορά ή την ασυνήθιστα χαμηλή τιμή και τα δικαιολογητικά που προσκομίζει ο προσφέρων. Η επιτροπή απορρίπτει την προσφορά εφόσον:

- a) ο προσφέρων δεν παρέχει γραπτές διευκρινίσεις εντός τριών εργασίμων ημερών από τη λήψη του αιτήματος παροχής διευκρινίσεων ή εντός της μεγαλύτερης προθεσμίας που τάσσει η επιτροπή, ή
- b) κρίνεται ότι οι παρασχεθείσες διευκρινίσεις δεν ικανοποιούν τις απαιτήσεις των παραγράφων 2 και 3 του παρόντος άρθρου.

[...]

7) Η επιτροπή αξιολογεί τις μη αποκλεισθείσες προσφορές βάσει των κριτηρίων που προβλέπονται στη δημοσιευθείσα προκήρυξη του διαγωνισμού ή στην πρόσκληση υποβολής προσφορών ή στη συγγραφή υποχρεώσεων και βάσει των κανόνων εφαρμογής των εν λόγω κριτηρίων οι οποίοι περιέχονται στη συγγραφή υποχρεώσεων και οι οποίοι δεν εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις ευνοώντας τη δημιουργία οικονομικών συνθηκών θεμιτού ανταγωνισμού.

[...]»

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 7 Στις 27 Σεπτεμβρίου 2007, η NDS προκήρυξε δημόσιο διαγωνισμό με κλειστή διαδικασία μέσω ανακοίνωσης που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, με σκοπό τη σύναψη δημοσίας συμβάσεως, αξίας πλέον των 600 εκατομμυρίων ευρώ, για την παροχή υπηρεσιών είσπραξης διοδίων στους αυτοκινητόδρομους και σε άλλους δρόμους.
- 8 Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, η NDS απέστειλε σε δύο ομίλους εταιριών, οι οποίοι είχαν υποβάλει προσφορές μεταξύ περισσότερων υποψηφίων, αιτήσεις παροχής διευκρινίσεων σχετικά με την προσφορά τους. Οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ήταν, αφενός, οι SAG ELV Slovensko a.s., FELA Management AG, ASCOM (Schweiz) AG, Asseco Central Europe a.s. και TESLA Stropkov a.s. (στο εξής: SAG ELV κ.λπ.), και, αφετέρου, οι Autostrade per l'Italia SpA, EFKON AG και Stalexport

Autostrady SA (στο εξής: Slovakpass). Εκτός των ερωτήσεων που αφορούσαν τις τεχνικές πτυχές καθεμίας εκ των προσφορών, ζητήθηκαν από τους δύο ομίλους διευκρινίσεις σχετικές με το ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα που προτεινόταν. Οι ενδιαφερόμενοι απάντησαν στις εν λόγω ερωτήσεις.

9. Εν συνεχεία, οι SAG ELV κ.λπ. και Slovakpass αποκλείστηκαν από τη διαδικασία με αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2008.
10. Οι αποφάσεις αυτές προσβλήθηκαν αρχικώς ενώπιον της NDS, η οποία τις επιβεβαίωσε, και εν συνεχεία ενώπιον του ιεραρχικώς ανώτερου αρμόδιου διοικητικού οργάνου, της Úrad, η οποία, με απόφαση που εξέδωσε στις 2 Ιουλίου 2008, απέρριψε τις διοικητικές προσφυγές των οποίων είχε επιληφθεί.
11. Η Úrad έκρινε ότι, παρά το αβάσιμο ενός εκ των λόγων που επικαλέστηκε η NDS για να δικαιολογήσει τον αποκλεισμό των δύο ενδιαφερόμενων ομίλων από τη διαδικασία υποβολής προσφορών, ήτοι της μη προσκόμισης πιστοποιητικών για εγκαταστάσεις που δεν είχαν ακόμη εγκριθεί, οι δύο λοιποί λόγοι που παρατέθηκαν δικαιολογούσαν τον εν λόγω αποκλεισμό. Αφενός, οι δύο όμιλοι δεν απάντησαν ικανοποιητικά στην αίτηση παροχής διευκρινίσεων σχετικά με το ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα των προσφορών. Αφετέρου, οι επίμαχες προσφορές δεν τηρούσαν ορισμένους όρους που είχαν τεθεί με τη συγγραφή των υποχρεώσεων, δηλαδή τους περιλαμβανόμενους στο άρθρο 11.1. P 1. 20 ως προς τη SAG ELV κ.λπ., οι οποίοι απαιτούσαν, κατ' ουσίαν, οι παράμετροι για τον υπολογισμό των διοδίων να καθορίζονται βάσει τμημάτων διοδίων αναλόγως των εποχών, των ημερών της εβδομάδας, των ωρών της ημέρας, καθώς και τους όρους του άρθρου 12. T 1.5 ως προς τη Slovakpass κ.λπ., οι οποίοι καθιστούσαν υποχρεωτική την ύπαρξη εφεδρικής πετρελαιοκίνητης ηλεκτρογεννήτριας.
12. Οι SAG ELV κ.λπ. και Slovakpass προσέβαλαν τις αποφάσεις αυτές ενώπιον του Krajský súd Bratislava (περιφερειακού δικαστηρίου της Μπρατισλάβα). Το δικαστήριο αυτό, με απόφαση που εξέδωσε στις 6 Μαΐου 2009, απέρριψε την προσφυγή της SAG ELV κ.λπ. Με απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2009 απέρριψε και τις προσφυγές της Slovakpass, των οποίων είχε αποφασίσει τη συνεκδίκαση και οι οποίες είχαν ως αντικείμενο, αφενός, την ακύρωση της αποφάσεως της Úrad της 2ας Ιουλίου 2008 και, αφετέρου, την ακύρωση της αποφάσεως με την οποία η NDS είχε επιβεβαιώσει το βάσιμο της πράξεως συστάσεως επιτροπής αξιολόγησης των προσφορών, η οποία επίσης προσβάλλεται εκ μέρους της Slovakpass.
13. Κατ' αμφοτέρων των ανωτέρω δικαστικών αποφάσεων ασκήθηκε έφεση ενώπιον του Najvyšší súd Slovenskej republiky (ανώτατου δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Σλοβακίας). Λαμβανομένων υπόψη των επιχειρημάτων που προέβαλαν οι SAG ELV κ.λπ. και Slovakpass καθώς και των λόγων που επικαλέστηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά τη διάρκεια διαδικασίας λόγω παραβάσεως κινηθείσας κατά της Δημοκρατίας της Σλοβακίας κατόπιν των διαδικαστικών πλημμελειών που διαπιστώθηκαν στο πλαίσιο της επίμαχης στην κύρια δίκη πρόσκλησης προς υποβολή προσφορών, το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες ως προς το ζήτημα αν οι επίμαχες αποφάσεις της NDS συνάδουν με τις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων και της διαφάνειας κατά τη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων τις οποίες κατοχυρώνει το δίκαιο της Ένωσης. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν οι προαναφερθείσες αρχές του δικαίου της Ένωσης απαγορεύουν στην αναθέτουσα αρχή να απορρίπτει προσφορά για λόγο αντλούμενο από τη μη τήρηση των όρων που περιέχονται στη συγγραφή των υποχρεώσεων, χωρίς να έχει προηγουμένως ζητήσει από τον υποψήφιο να παράσχει διευκρινίσεις ως προς την παράλειψη αυτή, ή για λόγο αντλούμενο από το ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα της προσφοράς, χωρίς να έχει ζητήσει από τον υποψήφιο επαρκώς σαφείς εξηγήσεις επί του ζητήματος αυτού.

14 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Najvyšší súd Slovenskej republiky αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως με τα ακόλουθα ερωτήματα:

- «1) Συνάδει με την οδηγία 2004/18 [...], όπως ίσχυε κατά την κρίσιμη περίοδο, η ερμηνεία σύμφωνα με την οποία, κατά τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 51 και 2 της εν λόγω οδηγίας, και λαμβανομένων υπόψη των αρχών της απαγορεύσεως των διακρίσεων και της διαφάνειας κατά την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να ζητεί διευκρινίσεις σε σχέση με την προσφορά, σεβόμενη το διαδικαστικό δικαίωμα του ιδιώτη να κληθεί να συμπληρώσει ή να διευκρινίσει τα πιστοποιητικά και έγγραφα που υποβάλλει κατ' εφαρμογή των άρθρων 45 έως 50 της οδηγίας, σε περίπτωση κατά την οποία η δυσνόητη ή ασαφής διατύπωση της προσφοράς του συμμετέχοντος στον διαγωνισμό μπορεί να οδηγήσει στον αποκλεισμό του από τη διαδικασία;
- 2) Συνάδει με την οδηγία 2004/18 [...], όπως ίσχυε κατά την κρίσιμη περίοδο, η ερμηνεία σύμφωνα με την οποία, κατά τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 51 και 2 της εν λόγω οδηγίας, και λαμβανομένων υπόψη των αρχών της απαγορεύσεως των διακρίσεων και της διαφάνειας κατά την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων, η αναθέτουσα αρχή δεν υποχρεούται να ζητεί διευκρινίσεις σε σχέση με την προσφορά, εφόσον έχει στην κατοχή της αποδεικτικά στοιχεία ότι δεν πληρούνται οι όροι που αφορούν το αντικείμενο της συμβάσεως;
- 3) Συνάδει με τα άρθρα 51 και 2 της οδηγίας 2004/18 [...], όπως ίσχυε κατά την κρίσιμη περίοδο, διάταξη του εθνικού δικαίου σύμφωνα με την οποία η επιτροπή που έχει συσταθεί για την αξιολόγηση της προσφοράς απλώς δύναται να ζητήσει εγγράφως από τους προσφέροντες διευκρινίσεις σχετικά με την προσφορά;

Συνάδει με το άρθρο 55 της οδηγίας [2004/18] πρακτική της αναθέτουσας αρχής σύμφωνα με την οποία δεν υποχρεούται να ζητήσει από τον προσφέροντα διευκρινίσεις σχετικά με το ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα, και αν, λαμβανομένης υπόψη της διατυπώσεως του ερωτήματος που έθεσε η αναθέτουσα αρχή στους διαγωνιζομένους σε σχέση με το ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα, οι διαγωνιζόμενοι είχαν τη δυνατότητα να διευκρινίσουν επαρκώς τις βασικές χαρακτηριστικές παραμέτρους της υποβληθείσας προσφοράς;»

Επί του παραδεκτού των προδικαστικών ερωτημάτων

- 15 Κατά πάγια νομολογία, για τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο ισχύει το τεκμήριο ότι είναι λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει την αίτηση που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 2010, C-188/10 και C-189/10, Melki και Abdeli, Συλλογή 2010, σ. I-5667, σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 16 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω αρχών, η Σλοβακική Κυβέρνηση υπέβαλε, με τις παρατηρήσεις της, ένσταση απαραδέκτου της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως με το αιτιολογικό, πρώτον, ότι στο πλαίσιο της διαφοράς που εισήχθη ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου με την έφεση της SAG ELV κ.λπ. δεν προβλήθηκε κανένας λόγος σχετικός με τη διευκρίνιση της προσφοράς των μετεχόντων στη διαδικασία υποβολής προσφορών.

- 17 Εντούτοις, δεν αμφισβητείται ότι το Δικαστήριο επιλήφθηκε μίας μόνον αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, υποβληθείσας από το αιτούν δικαστήριο στο πλαίσιο δύο διαφορών που υποβλήθηκαν ταυτοχρόνως στην κρίση του και οι οποίες συνενώθηκαν. Επομένως, το γεγονός που επικαλείται η Σλοβακική Κυβέρνηση όσον αφορά την έφεση που άσκησε η SAG ELV κ.λπ. δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να ασκεί επιρροή στο παραδεκτό της εν λόγω αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, εκτός αν αποδειχθεί ότι ούτε στη διαφορά της άλλης κύριας δίκης προβλήθηκε λόγος σχετικός με τη διευκρίνιση της προσφοράς των μετεχόντων στη διαδικασία υποβολής προσφορών. Δεδομένου ότι κάτι τέτοιο δεν αποδεικνύεται αλλά ούτε καν υποστηρίζεται, η πρώτη ένσταση απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.
- 18 Δεύτερον, η Σλοβακική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το σκέλος του τρίτου ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου που αφορά την αίτηση παροχής διευκρινίσεων περί της ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς, όπως διατυπώνεται από την αναθέτουσα αρχή, είναι άνευ σημασίας για τη διαφορά της υποθέσεως Slovaprass, στην οποία αμφισβητείται ενώπιον του εφετείου η εκτίμηση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ως προς την αίτηση αυτή.
- 19 Μολονότι η Σλοβακική Κυβέρνηση υποστηρίζει συναφώς ότι, κατά το εθνικό δικονομικό δίκαιο, το αιτούν δικαστήριο δεν μπορούσε να εξετάσει λόγους μη προβληθέντες ενώπιόν του, εντούτοις, από την αιτίαση αυτή, που στηρίζεται επίσης στο εθνικό δίκαιο, δεν προκύπτει προδήλως ότι το προδικαστικό ερώτημα δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο των διαφορών των κυρίων δικών.
- 20 Τέλος, επίσης δεν αμφισβητείται ότι, στις υποθέσεις των κύριων δικών, οι ενδιαφερόμενοι υποψήφιοι αποκλείστηκαν από τη διαδικασία αφού πρώτα η αναθέτουσα αρχή αξιολόγησε τα έγγραφα που οι εν λόγω υποψήφιοι κατέθεσαν προς απάντηση στις αιτήσεις παροχής διευκρινίσεων σχετικά με τις προσφορές. Υπό τις περιστάσεις αυτές, τα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, τα οποία αφορούν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορούν ή πρέπει να υποβάλλονται τέτοιες αιτήσεις υπό το πρίσμα των επιταγών του δικαίου της Ένωσης, δεν είναι προδήλως άσχετα με το υποστατό ή το αντικείμενο των διαφορών των κυρίων δικών.
- 21 Επομένως, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί συναφώς.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 22 Επισημαίνεται πρώτον ότι, όπως τόνισαν η Σλοβακική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, το άρθρο 51 της οδηγίας 2004/18 συγκαταλέγεται στις διατάξεις του τμήματος 2 της οδηγίας που αφορά τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής των υποψηφίων ή προσφερόντων. Επομένως, οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν ασκούν επιρροή στην εκτίμηση στην οποία πρέπει να προβεί το Δικαστήριο για να απαντήσει στα υποβληθέντα ερωτήματα που σχετίζονται, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της κύριας δίκης, μόνο με τη διαδικασία προκήρυξης κλειστού διαγωνισμού κατά την οποία, κατόπιν της επιλογής των υποψηφίων που επιτρέπεται να υποβάλουν προσφορά, απόκειται στην αναθέτουσα αρχή να εκτιμήσει τις προσφορές. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο δεν χρειάζεται να αποφανθεί επί της ερμηνείας του άρθρου 51 της οδηγίας 2004/18.
- 23 Δεύτερον, το γεγονός ότι η αναθέτουσα αρχή έχει, εν προκειμένω, συστήσει επιτροπή επιφορτισμένη να εκτιμά επ' ονόματί της τις προσφορές των υποψηφίων δεν την απαλλάσσει από την ευθύνη να τηρεί τις επιταγές του δικαίου της Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Επομένως, μολονότι το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν διάταξη του εσωτερικού προβλέπεται ότι η επιτροπή που έχει

συσταθεί για να αξιολογεί τις προσφορές δύναται να ζητεί μόνον εγγράφως από τους συμμετέχοντες να διευκρινίσουν την προσφορά τους, εντούτοις, το ερώτημα αυτό πρέπει να θεωρηθεί ότι τίθεται κατά τρόπο γενικό, ως εάν ευρισκόταν στη θέση αυτή η αναθέτουσα αρχή.

- 24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο κρίνει ότι τα ερωτήματα που του υποβάλλονται, εξεταζόμενα στο σύνολό τους, σκοπούν να αποσαφηνίσουν το ζήτημα κατά πόσον οι αναθέτουσες αρχές, οσάκις εκτιμούν, στο πλαίσιο διαδικασίας προκήρυξης κλειστού διαγωνισμού, ότι η προσφορά ενός υποψηφίου είναι ασυνήθιστα χαμηλή ή ανακριβής ή μη σύμφωνη προς τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων, μπορούν ή πρέπει να ζητούν διευκρινίσεις από τον ενδιαφερόμενο υποψήφιο, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων των άρθρων 2 και 55 της οδηγίας 2004/18.
- 25 Όσον αφορά το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/18, υπενθυμίζεται ότι, μεταξύ των κύριων σκοπών των κανόνων του δικαίου της Ένωσης περί δημοσίων συμβάσεων, συγκαταλέγεται η διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών και ο ελεύθερος και ανόθευτος ανταγωνισμός εντός όλων των κρατών μελών. Προς επίτευξη του διπλού αυτού σκοπού, το δίκαιο της Ένωσης εφαρμόζει, μεταξύ άλλων, την αρχή της ίσης μεταχείρισης των προσφερόντων ή υποψηφίων και τη συνακόλουθη υποχρέωση διαφάνειας (βλ., συναφώς, απόφαση της 19ης Ιουνίου 2008, C-454/06, *Pressetext Nachrichtenagentur*, Συλλογή 2008, σ. I-4401, σκέψεις 31 και 32 καθώς και παρατιθέμενη νομολογία). Η δε υποχρέωση διαφάνειας έχει κατ' ουσίαν ως σκοπό να αποκλείει τον κίνδυνο ευνοιοκρατίας και αυθαιρεσίας εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής (βλ., συναφώς, απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-496/99 P, *Επιτροπή κατά CAS Succhi di Frutta*, Συλλογή 2004, σ. I-3801, σκέψη 111). Όσον αφορά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων, το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/18 απαιτεί από τις αναθέτουσες αρχές να τηρούν τις ίδιες αρχές και υποχρεώσεις.
- 26 Επομένως, το Δικαστήριο πρέπει να απαντήσει στα υποβαλλόμενα ερωτήματα υπό το πρίσμα των ως άνω εκτιμήσεων, εξετάζοντας διαδοχικά την περίπτωση κατά την οποία η αναθέτουσα αρχή εκτιμά ότι η προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή, και εκείνη κατά την οποία κρίνει ότι η προσφορά είναι ανακριβής ή δεν συμφωνεί με τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων.

Όσον αφορά την ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά

- 27 Υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 55 της οδηγίας 2004/18, εάν, για δεδομένη σύμβαση, οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με το αντικείμενό της, η αναθέτουσα αρχή, πριν απορρίψει τις προσφορές αυτές, «ζητά γραπτώς τις διευκρινίσεις για τη σύνθεση της προσφοράς τις οποίες τυχόν κρίνει σκόπιμες».
- 28 Από τις επιτακτικές αυτές διατάξεις προκύπτει σαφώς ότι βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να επιβάλει στην αναθέτουσα αρχή να εξακριβώνει τη σύνθεση των προσφορών που είναι ασυνήθιστα χαμηλές υποχρεώνοντάς την προς τούτο να ζητεί από τους υποψηφίους να της προσκομίσουν τα αναγκαία δικαιολογητικά στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι οι επίμαχες προσφορές είναι σοβαρές (βλ., συναφώς, απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2001, C-285/99 και C-286/99, *Lombardini και Mantovani*, Συλλογή 2001, σ. I-9233, σκέψεις 46 έως 49).
- 29 Συνεπώς, η ύπαρξη πραγματικού κατ' αντιπαράθεση διαλόγου, διεξαγόμενου σε εύθετο χρόνο κατά τη διαδικασία εξετάσεως των προσφορών, μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και του υποψηφίου, προκειμένου να δοθεί στον τελευταίο η δυνατότητα να αποδείξει ότι η προσφορά του είναι σοβαρή, συνιστά απαίτηση της οδηγίας 2004/18, που αποσκοπεί στο να αποτραπούν αυθαίρετες εκτιμήσεις της αναθέτουσας αρχής και να διασφαλιστεί ο υγιής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση *Lombardini και Mantovani*, σκέψη 57).
- 30 Συναφώς, υπενθυμίζεται, αφενός, ότι, μολονότι ο κατάλογος που περιλαμβάνεται στο άρθρο 55, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2004/18 δεν είναι εξαντλητικός, εντούτοις δεν είναι ούτε αμιγώς ενδεικτικός, με αποτέλεσμα να μην επιτρέπεται στις αναθέτουσες αρχές να καθορίζουν

ελεύθερα τα κρίσιμα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη πριν απορρίψουν προσφορά που φαίνεται ασυνήθιστα χαμηλή (απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-292/07, Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 159).

- 31 Αφετέρου, η πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 55, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/18 συνεπάγεται ότι στην αναθέτουσα αρχή απόκειται να διατυπώσει με σαφήνεια την αίτηση που απευθύνει στους ενδιαφερόμενους υποψηφίους προκειμένου να τους παράσχει τη δυνατότητα να αποδείξουν κατά τρόπο πλήρη και λυσιτελή τη σοβαρότητα των προσφορών τους.
- 32 Ωστόσο, μόνο στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να εξακριβώνει, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων της δικογραφίας που έχει ενώπιόν του, αν η αίτηση παροχής διευκρινίσεων κατέστησε εφικτή στους ενδιαφερόμενους υποψηφίους την επαρκή διευκρίνιση της προσφοράς τους.
- 33 Επιπλέον, το άρθρο 55 της οδηγίας 2004/18 όχι μόνον δεν απαγορεύει εθνική διάταξη όπως το άρθρο 42, παράγραφος 3, του νόμου 25/2006, που προβλέπει κατ' ουσίαν ότι, σε περίπτωση που ο υποψήφιος προτείνει ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα, η αναθέτουσα αρχή του ζητεί εγγράφως να διευκρινίσει την πρόταση αυτή, αλλά επιβάλλει τη θέσπιση τέτοιας διάταξης στην εθνική νομοθεσία περί δημοσίων συμβάσεων (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 161).
- 34 Επομένως, αντιβαίνει προς το άρθρο 55 της οδηγίας 2004/18 η άποψη της αναθέτουσας αρχής κατά την οποία, όπως επισημαίνει και το αιτούν δικαστήριο με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, η εν λόγω αρχή δεν υπέχει υποχρέωση να ζητεί από τον υποψήφιο να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους προτείνει ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα.

Όσον αφορά την ανακριβή προσφορά ή την προσφορά που δεν συμφωνεί με τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων

- 35 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η οδηγία 2004/18 δεν περιλαμβάνει, διαφορετικά απ' ό,τι ισχύει για τις ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, καμία διάταξη που να προβλέπει ρητώς την έκβαση της διαδικασίας κλειστού διαγωνισμού σε περίπτωση που η αναθέτουσα αρχή διαπιστώσει ότι η προσφορά ενός υποψηφίου είναι ανακριβής ή δε συμφωνεί με τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων.
- 36 Η διαδικασία του κλειστού διαγωνισμού, από τη φύση της, συνεπάγεται ότι, μόλις ολοκληρωθεί η επιλογή των υποψηφίων και αφού υποβληθούν οι σχετικές προσφορές, οι προσφορές αυτές, καταρχήν, δεν μπορούν πλέον να τροποποιηθούν ούτε κατόπιν πρωτοβουλίας της αναθέτουσας αρχής ούτε κατόπιν πρωτοβουλίας του υποψηφίου. Συγκεκριμένα, η αρχή της ίσης μεταχείρισης των υποψηφίων και η εξ αυτής απορρέουσα υποχρέωση διαφάνειας απαγορεύουν, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, οποιαδήποτε διαπραγματεύση μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και μεμονωμένων υποψηφίων.
- 37 Αν γινόταν δεκτό ότι η αναθέτουσα αρχή έχει την εξουσία να ζητεί διευκρινίσεις από συγκεκριμένο υποψήφιο την προσφορά του οποίου κρίνει ανακριβή ή μη σύμφωνη με τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων, η εν λόγω αρχή θα κινδύνευε στην πραγματικότητα να θεωρηθεί ύποπτη, σε περίπτωση που τελικώς επέλεγε την επίμαχη προσφορά, ότι διεξήγαγε μυστικές διαπραγματεύσεις με τον οικείο υποψήφιο, εις βάρος των λοιπών υποψηφίων και κατά παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.
- 38 Κατά τα λοιπά, ούτε από το άρθρο 2, ούτε από άλλη διάταξη της οδηγίας 2004/18, αλλά και ούτε από την αρχή της ίσης μεταχείρισης και από την υποχρέωση διαφάνειας προκύπτει ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να έρχεται σε επαφή με τους ενδιαφερόμενους υποψηφίους. Επιπλέον, οι εν λόγω υποψήφιοι δεν μπορούν να προσάπτουν στην αναθέτουσα αρχή την έλλειψη

τέτοιας υποχρέωσης, δεδομένου ότι η ασάφεια της προσφοράς οφείλεται σε δική τους παράλειψη να επιδείξουν τη δέουσα επιμέλεια κατά τη σύνταξη του σχετικού φακέλου, επιμέλεια η οποία άλλωστε απαιτείται από όλους τους υποψηφίους.

- 39 Επομένως, δεν αντιβαίνει προς το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/18 το γεγονός ότι η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει διάταξη που να επιβάλλει στην αναθέτουσα αρχή την υποχρέωση να ζητεί από τους υποψηφίους, στο πλαίσιο κλειστού διαγωνισμού, να διευκρινίσουν τις προσφορές τους υπό το πρίσμα των τεχνικών προδιαγραφών της συγγραφής υποχρεώσεων, προτού απορρίψει τις προσφορές αυτές ως ανακριβείς ή μη σύμφωνες προς τις εν λόγω προδιαγραφές.
- 40 Εντούτοις, δεν αντιβαίνει προς το εν λόγω άρθρο 2, ειδικότερα, η κατ' εξαίρεση διόρθωση ή κατά περίπτωση συμπλήρωση των δεδομένων της προσφοράς, μεταξύ άλλων, επειδή απαιτείται προφανώς η απλή διευκρίνισή τους ή η διόρθωση πρόδηλων εκ παραδρομής λαθών, υπό τον όρο ότι η τροποποίηση αυτή δεν συνεπάγεται στην πράξη την υποβολή νέας προσφοράς. Κατά συνέπεια, το άρθρο αυτό δεν είναι αντίθετο ούτε προς την πρόβλεψη στην εθνική νομοθεσία διάταξης όπως το άρθρο 42, παράγραφος 2, του νόμου 25/2006, κατά την οποία, κατ' ουσίαν, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί εγγράφως από τους υποψηφίους να διευκρινίσουν την προσφορά τους χωρίς ωστόσο να απαιτεί ή να δέχεται οποιαδήποτε τροποποίηση της προσφοράς αυτής.
- 41 Επομένως, η αναθέτουσα αρχή, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει, οφείλει να μεταχειρίζεται όλους τους υποψηφίους με όρους ισότητας και ειλικρίνειας, ώστε να μην δημιουργείται η υπόνοια ότι η αίτηση παροχής διευκρινίσεων, την οποία η εν λόγω αρχή απευθύνει κατά το πέρας της διαδικασίας επιλογής των προσφορών, δύναται, υπό το πρίσμα των αποτελεσμάτων της, να έχει αδικαιολόγητα ευνοϊκές ή δυσμενείς συνέπειες για τον ή τους υποψηφίους τους οποίους αφορά η αίτηση αυτή.
- 42 Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, προστίθεται ότι αίτηση παροχής διευκρινίσεων περί της προσφοράς μπορεί να απευθυνθεί μόνον αφότου η αναθέτουσα αρχή έχει λάβει γνώση του συνόλου των προσφορών (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση *Lombardini και Mantovani*, σκέψεις 51 και 53).
- 43 Επιπλέον, η αίτηση αυτή πρέπει να απευθύνεται επί ίσοις όροις σε όλες τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, εκτός αν υπάρχει αντικειμενικά επαληθεύσιμος λόγος που να μπορεί να δικαιολογήσει τη διαφορετική μεταχείριση των υποψηφίων στη συγκεκριμένη περίπτωση, ειδικότερα δε όταν κρίνεται ότι, λαμβανομένων υπόψη άλλων στοιχείων, η προσφορά πρέπει οπωσδήποτε να απορριφθεί.
- 44 Εξάλλου, η αίτηση παροχής διευκρινίσεων πρέπει να αφορά όλα τα σημεία της προσφοράς που είναι ανακριβή ή μη σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων, πράγμα που σημαίνει ότι η αναθέτουσα αρχή δεν έχει τη δυνατότητα να απορρίψει την προσφορά λόγω ενδεχόμενης ασάφειας τμήματός της που δεν αποτέλεσε αντικείμενο της εν λόγω αίτησης.
- 45 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, η απάντηση που πρέπει να δοθεί στα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου είναι η ακόλουθη:
- το άρθρο 55 της οδηγίας 2004/18 έχει την έννοια ότι επιβάλλει τη θέσπιση στην εθνική νομοθεσία εθνικής διάταξης όπως το άρθρο 42, παράγραφος 3, του σλοβακικού νόμου 25/2006 για τις δημόσιες συμβάσεις, που προβλέπει κατ' ουσίαν ότι, σε περίπτωση που ο υποψήφιος προτείνει ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα, η αναθέτουσα αρχή του ζητεί εγγράφως να διευκρινίσει την πρόταση αυτή. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να εξακριβώνει, λαμβανομένων υπόψη όλων των στοιχείων της δικογραφίας που έχει ενώπιόν του, αν η αίτηση παροχής διευκρινίσεων κατέστησε εφικτή στους ενδιαφερόμενους υποψηφίους την επαρκή διευκρίνιση της προσφοράς τους.

- αντιβαίνει προς το άρθρο 55 της οδηγίας 2004/18 η άποψη της αναθέτουσας αρχής ότι δεν υπέχει υποχρέωση να ζητεί από τον υποψήφιο να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους προτείνει ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα·
- δεν αντιβαίνει το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/18 προς διάταξη της εθνικής νομοθεσίας όπως το άρθρο 42, παράγραφος 2, του νόμου 25/2006, κατά την οποία, κατ' ουσίαν, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί εγγράφως από τους υποψηφίους να διευκρινίσουν την προσφορά τους χωρίς ωστόσο να απαιτεί ή να δέχεται οποιαδήποτε τροποποίηση της προσφοράς αυτής. Η αναθέτουσα αρχή, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει, οφείλει να επιφυλάσσει ίση και σύννομη μεταχείριση προς όλους τους υποψηφίους, ώστε να μην δημιουργείται η υπόνοια ότι η αίτηση παροχής διευκρινίσεων, την οποία η εν λόγω αρχή απευθύνει κατά το πέρας της διαδικασίας επιλογής των προσφορών, δύναται, υπό το πρίσμα των αποτελεσμάτων της, να έχει αδικαιολόγητα ευνοϊκές ή δυσμενείς συνέπειες για τον ή τους υποψηφίους τους οποίους αφορά η αίτηση αυτή.

Επί της αιτήσεως αναστολής των αποτελεσμάτων της αποφάσεως του Δικαστηρίου

- 46 Η Σλοβακική Κυβέρνηση ζήτησε από το Δικαστήριο να περιορίσει τα διαχρονικά αποτελέσματα της παρούσας αποφάσεως σε περίπτωση που κρίνει ότι από τις γενικές αρχές του άρθρου 2 της οδηγίας 2004/18 απορρέει υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να ζητεί από τον υποψήφιο διευκρινίσεις για την προσφορά του, στο πλαίσιο εκτιμήσεως του σύμφωνου χαρακτήρα της εν λόγω προσφοράς με τις προδιαγραφές του αντικειμένου της δημόσιας συμβάσεως, όπως αυτές ορίζονται στη συγγραφή υποχρεώσεων.
- 47 Εντούτοις, από την ερμηνεία του άρθρου 2 της οδηγίας 2004/18 στην οποία καταλήγει η παρούσα απόφαση δεν συνάγεται τέτοια υποχρέωση. Ως εκ τούτου, η αίτηση της Σλοβακικής Κυβέρνησης είναι εν πάση περιπτώσει άνευ αντικειμένου.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 48 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτόντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 55 της οδηγίας 2004/18/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, έχει την έννοια ότι επιβάλλει τη θέσπιση στην εθνική νομοθεσία εθνικής διάταξης όπως το άρθρο 42, παράγραφος 3, του σλοβακικού νόμου 25/2006 για τις δημόσιες συμβάσεις, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο, που προβλέπει κατ' ουσίαν ότι, σε περίπτωση που ο υποψήφιος προτείνει ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα, η αναθέτουσα αρχή του ζητεί εγγράφως να διευκρινίσει την πρόταση αυτή. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να εξακριβώνει, λαμβανομένων υπόψη όλων των στοιχείων της δικογραφίας που έχει ενώπιόν του, αν η αίτηση παροχής διευκρινίσεων κατέστησε εφικτή στους ενδιαφερόμενους υποψηφίους την επαρκή διευκρίνιση της προσφοράς τους.

Αντιβαίνει προς το άρθρο 55 της οδηγίας 2004/18 η άποψη της αναθέτουσας αρχής ότι δεν υπέχει υποχρέωση να ζητεί από τον υποψήφιο να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους προτείνει ασυνήθιστα χαμηλό τίμημα.

Δεν αντιβαίνει προς το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/18 διάταξη της εθνικής νομοθεσίας όπως το άρθρο 42, παράγραφος 2, του νόμου 25/2006, κατά την οποία, κατ' ουσίαν, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί εγγράφως από τους υποψηφίους να διευκρινίσουν την προσφορά τους χωρίς ωστόσο να απαιτεί ή να δέχεται οποιαδήποτε τροποποίηση της προσφοράς αυτής. Η αναθέτουσα αρχή, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει, οφείλει να επιφυλάσσει ίση και σύννομη μεταχείριση προς όλους τους υποψηφίους, ώστε να μην δημιουργείται η υπόνοια ότι η αίτηση παροχής διευκρινίσεων, την οποία η εν λόγω αρχή απευθύνει κατά το πέρας της διαδικασίας επιλογής των προσφορών, δύναται, υπό το πρίσμα των αποτελεσμάτων της, να έχει αδικαιολόγητα ευνοϊκές ή δυσμενείς συνέπειες για τον ή τους υποψηφίους τους οποίους αφορά η αίτηση αυτή.

(υπογραφές)